

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Bizottsági felügyelet alatt szerkesztik

FARKAS ALBERT és SZABÓ SÁMUEL.

Az előfizetési díjak
bérmentesen
a gazdasági egylet titkári
hivatalához,
a lapot illető küldemények
a szerkesztőséghez
(Főtér 7 szám.)
czimzendők.

MEGJELEN
minden hónap közepén
és végén
legalább 1 iven.

Előfizetési díj:
1870 egész évre:
Egyleti tagoknak 1 fr. —
Nem tagoknak . 2 „ —

Felügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kócsi Károly, Kodolányi Antal, Mina János, Nagy Ferencz, Szentgyörgyi József.

Egy szőlőstelep a Keresztesmezőn.

A ki az éjszaki s nyugoti szelektől védtelen Keresztesmezőt, Erdély egyik legnagyobb kiterjedésű, történeti emlékü terét ismeri: alig fogja elhinni, hogy ott szőlőshegy, s éppen az okszerű szőlőszet alapján páratlan mügonddal bérrendezett szőlőstelep létezhetik; pedig úgy van! Az Aranyos tere felett alig 50—60 lábnyi magasságban emelkedő keresztesi fennsík egyik öbölzerű mélyedésében egy kies völgyöt nyitott a természet alkotó keze, s ezen völgy északnyugotról fedett, menedékesen felsimuló oldalán fekszik az 5 holdas mintaszőlő, gazdag anyagot szolgáltatván a vizsgálódó s tanulékony szemlélőnek: mind a negyed holdanként beosztott fajok ujdonsága, mind a művelésnél alkalmazott Guyot-féle rendszernek az utolsó részletekig pontos és következetes kivitele által.

Paget úr tulajdona s érdeme, kinek hazánk közigazgatási terén kifejtett, korszak alkotó működését csak az utánunk következő nemzedék fogja valószínűleg méltányolni.

Jókor felismerve az erdélyi boripar nemzetgazdasági jelentőségét, s főleg hogy a bortermelése után óriási összegeket beszerző Franciaország sok jeles borvidéke csaknem ugyanazon vonalok alatt fekszik az erdélyi bortermő földdel, azon gondolatra jött: hátha az őlten levő drága bortermő fajokat Erdélyben is meg lehetne honosítani? Beutazta ennek következtében néhány év előtt a francia föld borvidékeit; megismerkedett a jelesebb fajokkal; tanulmányozta azoknak sajátságait, művelési fogásaikat, s az egész kezelési rendszert odáig, míg a termék mint kész bor

a világkereskedelemnek adatik át. Ezen tanulmányok köszöni létét a gyéresi mintatelep, mely már jelen évben beállításának 5-ik évét számlálja, s éppen gazdag termésben pompázott, mikor azt az átutazó dr. Encz barátommal szerencsések voltunk meglátogatni.

Mint mondám az öt holdas ültetvény egy negyed holdas táblákba osztatott be. Minden tábla egyetlen külön fajjal van beültetve: az alsó táblák kora, a felsők később érésűekkel; összesen 20 fajt látunk hát egy csoportban. A 20 fajból csak egy hazai, s ez a leányka szőlő; öt faj, u. m. a rizling, fekete clävner, fekete arbst, zamatos és piros traminer: német szőlők; az oportó spanyol; a többi, szám szerint 13 faj, francia ujdonságok, erősen fizetett bort adó válfajok; Paget úr franciaországi utazása alatt tett tapasztalatai után hozattak át kísérletkép földünkre.

Fejér bort adnak a 2 féle traminer, rizling, leányka, sauvignon blanc és a semillon, a többi piros bornak való.

A fekete szőlők, különbség nélkül, meg voltak szinesedve, sőt némelyik a sötét-kék szinből a feketebe is átment. Ezt két körülménynek kellett fel tudni, u. m. a fajok koraiságának és a művelésnek. Nálunk ugyanis még jobb éveken is a sok szükségfeletti fa nyeli el a töke erejét, míg az itt alkalmazott Guyot-féle rendszerrel nincs semmi felesleges, s a töke és vesszőinek minden darabja a gyümölcs s a jövő évi vesszők megérlelésére van kiszámítva.

A tisztelt birtokos előleges mustmérési jegyzetei kezemnél levén, érdekesnek tartom, kivált czen szerencsétlen s páratlan mostoha időjárással megvert

évben, azokból annyit közölni, a mennyiből hozzávetőleg megítélni lehessen: mit várhatunk a behozott új fajoktól? Ítéletem szerint azoknak jövője van borászatunkban.

A klosterneuburgi czukormérővel tett pontos mérések sept hó 25-kén és másodizben oct. 9-kén sajátságos eredményeket mutattak fel. A rizling két heti időköz alatt $1\frac{1}{2}$ fok különbséget mutatott, míg a leányka semmit. Fekete Klävner, Epinette, Sauvignon-blanc, Carbenet-fanc, Oporto, Pineau-noir, Semillon-blanc, Merlot és Malbec 3 fokot haladtak 2 hét alatt, a többi egy vagy másfél fokot, vagy éppen semmit. Legtöbb fokot mutattak oct. 9-én: Oporto és Sauvignon-blanc 18, Malbec 17, Rizling, Carbenet-franc, Merlot 16, Epinette, Carbenet-Sauvignon, fejér és piros Traminer, Semillon-blanc 15, a többi le 10 fokig kevesebbet.

A rizling termelő gazdák öröme, kik legszamosabbak Erdélyben, meg kell jegyeznem, mikép az idén is több szőlőtelepekben fordulván meg, a Rizlinget mind fájának tenyészetében, mind jövő évi termő-vevesszőinek s gerezdeinek fejlettségében olyanok találtam, mely nem csak hazai fajainkat jóval felülmulta, de a kora érésű traminert is messze maga után hagyta; akármilyen rossz lesz az idei bor, de a rizling nem fog a roszszakhoz tartozni. Ujabb adat arra, hogy a rizlinget Erdélyben más fajok felett kell tenyészteni. Ellenben a Traminer még a honifajoknál is hátrább maradt sok helyeken; úgy látszik, hideg esős évre érzékenyebb a rizlingnél.

A Pineau-noir-t és fekete Clävner-t az új fekete fajok mellett azért említem első helyen, mert nálunk már sok helyen miveltetik. Egyes számban szőlők, mert a két név egyet jelent. A volt nassau herczeg hires piros bort termő szőlője ezzel van beállítva, a németek s francziák egyenlően magokénak vallják saját nevek alatt. Hadd hárczoljanak felette! Bronner nagy nevű szőlész erős érvekkel bizonyította azonosságukat; nálam szintén megvan kettős neve alatt. Két dolog bizonyos: elsőben, hogy a legélesebb szem, s legkényesebb izlés sem tud köztük különbséget tenni, és másodsor, hogy felséges piros bort ad. Termeszszük hát, s szaporítsuk akár német, akár franczia eredetű: árát érdeme szerint fogják megfizetni.

A Paget úr által behozott fajok közt háromról kell bővebben szólnom:

Egyik a Carbenet-Sauvignon; tömött szép gerezdű, közepes, elég nagy szemű faj. Ez adja a hires bordeaux-i piros bort, mely egy maga milliókat

hoz be Franciaországnak; de nem egy magára, hanem a fennebb említett fajokkal vegyítve. Rendesen $\frac{2}{4}$ vagy $\frac{3}{4}$ részt adnak a merlot, malbec stb. fajokhoz belőle; a több vagy kevesebb határozza aztán el a bor értékét. Sajátságos kellemetlen íze van, mely azonban 3—4 éves korában nem csak elvesz, hanem a rendes kezelésen átmenve, nyeri meg általa azon kellemes s a fogyasztók által nagyra becsült sajátságát, mely egyedül a bordeaux-i bor tulajdona. Elég kora érésű; a mi fekete fajainknál, melyekből gazdasszonyaink kitünő eczetjüket szokták készíteni, minden tekintetben korábban készülnek el.

Sokkal sajátságosabb a Fejér-Sauvignon zamátja. Paget úr elbeszélte, hogy éppen jelenlétében szedték ezen fajt hazájában; szedték pedig szemenként ollóval, a szedők övéhez kötött edényekbe, hat hétig folytonosan, a mint a gerezdek szemei egyenként megértek, míg a csapon ott maradt a csupaszenkely; és ismét: hogy ezen faj jó évről való palackját Párisban utazó társával b. Bornemisza János-sal 60, olvasd hatvan frankon fizették. Ez a faj adná hát a világ legdrágább borát! Minő nyereség lenne, ha nálunk meghonosítható volna! oszlopot lehetne emelni annak, ki behozta, mint érdemes volna arra az is, a ki a krumplit, törökbuzát s czukorrépát behozta hazánkba.

Eddigélé a legtöbb szőlő válfajnál, melynek előttünk ismeretes száma — dicsekvés nélkül szólva — a százat jóval meghaladja, négyféle zamatot különböztettünk meg. A válfajok legnagyobb csoportja bir az egyikkel, több-kevesebb czukor- és savany vegületből, melyet szőlőiznek vagy zamatnak nevezhetnénk, és a melynél fogva a szőlőt más gyümölcstől meg tudjuk különböztetni; a másik a muskotály szőlők zamátja; a harmadik a fél muskotályok (müskürt, halbmuskateller, muskatellenartig) csoportja, melyhez számítjuk többek közt a zamatos kecskecesüeket, uva reginae,- muscat,- traminer stb. fajokat; 4-dik helyre jönnek az amerikai, vagy ananász fajok, Isabella-félék, melyeken elvitázhatlanul, kivált leszűrt boroknál, ott lappang a poloska-íz is. A fejér Sauvignon íze s zamatjánál fogva külön csoportot alkot; semmihez se tudtuk azt, bár gyümölcsész, borászati, sőt virágbeli ismereteinket, s emlékeinket rendre vetjük, hasonlítani, csak is maga magáéhoz. Gerezdje közép nagyságu, tömött, szemei közép nagyságuak; érése, mint fennebb jelzém, koraira mutat. Érdemes lesz ezen ritka tulajdonságu fajjal minél nagyobb mérvben, s minél több helyen tenni kísérleteket.

Még csak a fejér Semillont említem, melylyel már 2 év előtt ugyancsak Paget úr szőkefalvi

birtokán ismerkedtem meg: a félmuskotályok csoportjához tartozik; mint Paget úr mondá, magára is feleséges bort ad, de még jelesbet a fejr Sauvignonnal vegyítve.

Az egész ültetvényben egyedüli honi fajunk a leányka szőlő van elmaradva; ezt nem a fajnak, hanem a fekvésnek rovom fel; mert akár hogy vegyük, ennek a kísérleti-telepnek kelletinél alacsonyabb fekvése van. Kevéssé, sőt úgy szólva nem is védett, mert a nagy rónán a csekély emelkedésű fensikről akadálytalanul siklik le a romboló légáramlat a kis völgy oldalain elterülő telepre, s magas fekvésben jól diszljó és kora érésű fajokban sok kárt tehet. Ez okból óhajtánók ezen nagy becsű telep érdekében, hogy a szőlő ültetvény felülről kereken 3—4 sor dió vagy más gyorsan növő fával legyen köröskörül ültetve, mely a légáramlatok kártékonyságát képes legyen felfogni.

A szőlőtelep helyisége szűz föld volt, s rigolirozó ekével töretett fel; a tőkesorok 4 lábnyi távolságra esnek egymástól, hogy a kapáló eke czélszerűen dolgozhassék; a sorokba a tőkék 3 láb távra ültetvék. A mivélés Guyot rendszere szerint történik; nincs ennél egyszerűbb: minden tőkénél 2 termőveszsző hagyatik, melyek közül az alsó viz irányosan az alsó drotvonal *) hosszára köttetik ki, a másik metszés alkalmával, új termőveszszők végett, csapra vágatik vissza, és ez így foly évenként tovább. Csalódik, a ki azt hiszi, hogy az egyetlen termőveszsző nem hoz elegendő termést; az egész tőke termőereje a termőveszszőn levő gerezdekbe, s a jövő évi termőveszszőkre vezetetik vissza, minek következtében a gerezd szebben tejlődik, s a magfával együtt jobban megérik. Mig a mi mivélésünk mellett aggódni kell a jelen évi termés silánysága mellett, a jövő évi termésért is a magfa éretlensége miatt: itt a termőveszszőket az egész telepen teljesen éretteknek tálltuk.

A telep földje aljánál, egyszersmind drainirozva, alagesövezve is van. Tapasztalások igazolják, hogy az alagesövezés a szőlő termékenységének, s a gerezdek érésének egyiránt hatalmas tényezője. Itt az mulhatlan szükséges, mennyiben a keresztesi föld vizenyős volta miatt, egyszersmind nem csak lég, hanem vízvezetékül is szolgál. Szóval: kedves és tanulságos órákat töltöttünk ezen a nagy becsű telepen, s újból igazolva láttuk azon, a gazdára nézve nagy fontosságú igazságot, hogy: okszerű berendezés, okszerű mivéléssel s munkabeosztással logikai kapcsolatban állanak.

Nagy Ferencz.

Küküllőmegyei gazdasági-egylet.

III.

A Dicső-Szent-Mártonban felállítatni tervezett gazdasati felsőbb népiskola alapszabályai így következnek:

1. §. A tanintézet czélja. a) A községi és megyebeli tanköteles növendékeket nem csak az 1868-dik évi XXXVIII-dik törvényczikk által elészabott elemi, hanem egyszersmind ugyanazon törvényczikkben meghatározott fensőbb népiskolai oktatásban is részesíteni.

b) Ezzel kapcsolatosan: megyénk gazdasati viszonyainak, érdekeinek megfelelő gyakorlati életfoglalkozásokra, gyümölcsfa és szőlőmivélésre, úgy a pinczekezelésre oktatni; s úgy elméletileg, mint gyakorlatilag tanult vinczelléreket és pinczekezelőket képezni. A küszöbön álló tagosítás alkalmával a megyei gazdasati egyesület közreműködésével ezen intézethez egy kis mintagazdaság kapcsolandó, hol a növendékek a gazdaság többi ágaiban földmivélés-, állattenyésztés- és erdőkezelésben is gyakorlati oktatást nyerjenek.

2. §. Tanfolyam és osztályok. A kitűzött czél szerint az intézet két főcsoportból áll, t. i. rendes hat osztályu elemi és három osztályu felsőbb népiskolából, ugyanannyi évi tanfolyammal.

I. Elemi tanoda.

Az elemi tanodát szerves összefüggésben óhajtjuk a tervezett fensőbb népiskolával nem csak a tanító személyzetet, hanem a tanítási helyiséget is illetőleg. Az elemi tanítói személyzet egyelőre három lehetne, két-két osztálylyal, 300—300 frt o. é. fizetés, lakás és 200—200 □ ölnyi kertilletéssel.

Az elemi népiskola tantárgyai az idézett törvényczikk 55-dik szakaszában körülirt tárgyak. — Az elemi tanítás minden növendéknek anyanyelvén történvén, a tanítók megválasztásánál az itt divatozó nyelvekre tekintettel kell lenni.

II. Felsőbb népiskola.

A felső népiskolai tanfolyam három év ugyanannyi elkülönített osztálylyal. Azonban a vinczellér növendékek, ha a felvételkor 13 évesnél idősebbek nem voltak, még egy negyedik évet tartoznak gyakorlaton tölteni, különösen télen az elméleti főbb ismereteket ismételni. Ezen negyedik éves növendékek negyedik vagy is ismétlő osztályban tanítandók. A felsőbb népiskolai tanári személyzet három rendes és egy segéd lehetne. A rendes tanárok közül igazgató tanár 800, kettő 600—600 frt, a segéd-tanító 300 frt o. é. évi fizetés, lakás és 200 □ öl kertilletéssel külön-külön.

3. §. A tanintézetbe felvétel. Az elemi tanodába felvételnek a törvény által körülirt tanköteles gyermekek. — A felsőbb népiskolába felvételnek azok, a kik a helybeli, avagy vidéki elemi iskolát jó sikerrel végezték, máshonnan jöttek közül, kik előlegesen megvizsgálva, hason képzettséggel bírónak tanáltatnak.

4. §. Tantárgyak és tanítási idő. A nép-oktatási törvényczikk 55-dik és 64-dik §-saiban elészabott elemi és felsőbb népiskolai tantárgyakon kívül a felsőbb tanfolyamba ezek: 1) Általános növénytan (illetőleg növényélettan) és növénytenyésztés. 2) Gyü-

*) A drótmivélés előnyösségéről más alkalommal.

mölcsfa tenyésztés és mivélés (faültetés, szaporítás, nemesítés, ápolás, mivélés és nyesés) különös tekintettel az azon vidéken leginkább tenyészhető, legtöbb jövedelmet ígérő gyümölcsfajokra. 3) Gyümölcskezelés (eltartás, szárítás, szállítás stb.) 4) Szőlőmivélés (szőlőtálataj elkészítése, a szőlőfajok ismertetése, a szőlő ültetése, mivélése, szaporítása, nemesítése, metszés, tisztogatás s mindennemű szőlőmunka), különös tekintettel az azon vidéken legtöbb sikerrel tenyészhető szőlőfajokra, és a szőlőmunkának azon a vidéken a talaj- és égálynál fogva legcélszerűbben alkalmazható módjaira. 5) Kerti gazdaság főbb vonalai. 6) Borkezelés (szüretelés, mustterjesztés, bor eltartás és fejtés stb.)

A tantárgyak tanítása 3 évre osztatik be, és pedig úgy, hogy téli félévben túlnyomóan az elméleti, nyári félévben pedig túlnyomóan a gyakorlati ismeretek tanításának.

A szorgalom-idő éven át kilencz hónap. A szünidők mikor tartását a helybeli iskolaszék állapítja meg, azonban úgy, hogy szünet ideje alatt is a növendékek legalább bizonyos napokon a szüretelés módjára gyakorlatilag taníttassanak.

A tantervet időnként a közoktatási miniszter a földmivélési miniszterrel egyetértőleg állapítja meg.

A tanórák úgy rendezendők be, hogy nagyobb munkaidő alatt a helybeli növendékek a tanulás mellett szülőiknek is segíthessenek.

5. §. **Tanítók.** A földmivélési miniszter által kinevezett tanító az iskolában való tanításon felül köteles télen november 15-től márczius hó 1-éig hetenként egyszer (vasárnap vagy esti órákon) nyilvános előadást vagy felolvasást tartani: a gyümölcsfa és szőlőművelésről, valamint a borkezelésről, gazdaságról s ez alkalmakkal a lehetőségig megismerteti a legcélszerűbb műszereket és készülékeket, s azok használatát megmagyarázza. — Ez előadásokra díj nélkül mindenki szabadon bemehet.

6. §. **Az intézet felszerelése.** Az iskola a népiskolai törv. 30. §-ban irt taneszközökön kívül a szőlő- és gyümölcsfa mivéléshez legszükségesebb rajzokkal, ábrákkal, a szőlő- s gyümölcsfa mivélésnél, valamint a borkezelésnél használandó s mintául szolgáló műszerekkel; a vegytan tanításához szükséges készülékekkel, továbbá a tanítók s tanulók használatára szakmunkákból álló könyvgyűjteménnyel szereltetik fel s egy kerttel láttatik el.

7. §. **Az intézet kertje.** Az intézetnek szükségeltető 8 holdnyi területből lehetőleg közvetlen a helység közelében avagy a helységben a rendes és segéd-tanítók kapnak külön-külön 200 □ ölet, összesen 1400 □ öl kertet, az épületek, udvar és gymnasticai tér 1 hold, a többi 6 hold és 200 □ ölnyi terület, szőlő, gyümölcsfa és földmivélési gyakorló iskolául és eladandó szőlő és gyümölcsfa tenyészdeül szolgál.

Az évenként eladandó csemeték mennyiségét és árát az iskolaszék, egyetértve a gazdasági-egylet és iskolatanács küldötteivel állapítja meg, a kerületi tanfelügyelő jóváhagyásával.

Mindazok, kik ezen intézet felállítására adakozással járultak, a vevésnél elsőbbséggel birnak.

A kert szükséges bekerítéséről és munkáltatásáról (a gazdasági tanító kivanatára) az iskolaszék, s illetőleg annak gondnoka gondoskodik és fedezi annak költségeit az iskola pénztárából.

8. §. **Az iskola hatóságai.** Az iskola úgy fegyelmi, mint igazgatási tekintetben a népiskolai törvényben felállított hatóságok (u. m. a helybeli iskolaszék, a megyei iskolatanács, a kerületi tanfelügyelő és közoktatási miniszter) alatt áll.

Azonban az iskolaszék minden év végén a tanfelügyelő útján, a közoktatási miniszterhez, a földmivélési miniszter számára is terjeszt fel egy kimutatást az intézet anyagi és szellemi állapotáról, és az oktatásnak azon évi folyamáról és eredményeiről.

A közoktatási miniszter ad ki az intézet számára fegyelmi és házi rendet.

Megjegyzendő, hogy a helybeli iskolaszéket egyharmad részben a gazdasági-egylet választottjai képezik, ezeken kívül a helybeli lelkészek és a tanítóknak választottjai.

(Folytatjuk.)

Mustjavítás.

A bornak minősége igen nagy részben függ egy, minden emberi befolyáson kívül eső, hatalmas tényezőtől — a változó időjárás szeszélyétől. Ha a termesztő leggondosabb munkáját és igyekezetét egy kedvezőtlen év annyira cserbenhagyja, hogy fáradtságának gyümölcse természetes állapotában merőben élvezhetlen; mi egyéb marad fenn a borász számára, minthogy alkalmazásba vegye a tudomány újmutatását, hogy a különben hasznavehetetlen terményt legalább némileg értékesíteni, s a fogyasztók kívánalmait bármi kis részben kielégíteni képes legyen. — Hazai borkereskedésünk távol áll ugyan még attól, hogy a mesterséges borjavításokat — az értékében ily módon sokat nyert bor árának megfelelő emelkedése folytán — nagyban és haszonnal alkalmazhatnók; mégis — miután a jelen év oly természettel fog kedveskedni, melyre minden borívó borzalommal gondol: nem lesz talán időszerűtlen e javításmódokról egyet-mást röviden elmondani, jóllehet előre tudjuk, hogy sokan, kik régi és megszokott eljárásukhoz kegyelettel ragaszkodnak, hallani sem kívánnak róla; azonban másrészt lehetnek olyanok is, kiket a dolog inkább érdekelvén, figyelmökre méltatják e sorokat, s talán hajlandók lesznek még kísérletet is tenni, sőt a tárgyat tovább tanulmányozni.

Mielőtt a mustjavításra térnénk, előzménykép, lássuk a legszükségesebbeket azon alkrészekről, melynek ismeretén alapszik az egész eljárás. Különböztessük meg először is a mustot a bortól, s vizsgáljuk meg közelebbről az elsőt, miután jelenleg minket az érdekel.

A must — a mint a sajtóból kikerül — sokféle növény- és ásványalkrészből áll. Legtöbb benne a víz, azután a szőlő- és gyümölcscukor, növényfehérnye, -enyv, és -kocsonya (pectin) a növénynyálka és mézga; továbbá a növény-savak, bor- alma- és — ha mustunk sokáig áll törkölyén — a cersav; vonatanyag (extract), mely alatt a nem folyékony alkrészek összegét értjük; kis mérvben viasz,

zsiradék és festanyagok; végül az ásványi alkrészek, kiválóan a kali és mész bor- és almasavval vegytanilag egyesülve sat. A borászt első sorban érdekli ezek közt a cukor- és savtartalom; minthogy az elsőből képződik a bornak erőt és tartósságot adó szesz, az utóbbi pedig kölcsönzi ama kellemes, savanykás ízt, mely a milyen kívánatos bizonyos fokig, éppen oly ártalmas azontúl, sőt képes a leendő bort teljesen megrontani. — A későbbi bornak minősége merőben attól függ, minő arányban vannak ezen alkrészek képviselve a mustban. Világos e szerint, hogyha borunk leendő becséről itélni akarunk, ismernünk kell a must alkrészeit s első sorban annak czukortartalmát. Ez utóbbit a mustmérők, sűrűmérők (saccharometer) határozzák meg, melyeknek szerkezete azon tapasztalaton alapszik, hogy egy higanyal töltött üveggömb a különböző sűrűségű folyadékokban, más-más mélységre süllyed. Mustmérő sokféle van, ismeretesbek közöttük a Wagner-, Oechsele-féle s a klosterneuburgi, mely a „Weinlaube“ mult évi 17. számában részletesen és előnyösen van ismertetve. A szigorú pontosságot véve, feltétlen hitelt azonban egyik sem érdemel. Ugyanis, ha a must egyszerűen csak víz- és cukorkeverék lenne; könnyű dolog volna, pontos mérőeszközt készíteni, miután csak azt figyelni meg, meddig süllyed az illető üvegcső a tiszta vízbe, s meddig az olyanba, melyben 1, 2, 3, 4 sat. % cukor van feloldva, s e szerint gyerekség lenne a fok-beosztás. Azonban — mint fentebb láttuk — mustunk a víz és czukron kívül sok növényi- és ásványi alkrészből áll, melyek — mint a víznél tömöttebb, s fajsúlyra a cukorhoz közel álló testek — megzavarják a mustmérőt, s tévedésbe hozzák szemlélőjét, a mennyiben tömöttebbnek mutatják a szőlő levét, mint a milyenné ezt a benne feloldott cukor teszi, szóval czukornak mutatják azt is, mi nem az. Ennélfogva, ha biztosan akarjuk tudni, hogy mustunk hány % cukrot tartalmaz, tudnunk kell egyuttal, hogy a mérő által mutatott fokokból mennyi esik a cukorra és mennyi a többi anyagokra, vagyis minő viszonyban vannak ez utóbbiak a cukorhoz. Hogy egy teljesen biztos mustmérőt szerkeszteni minő feladat, mindenki képzelheti, ha tudja, hogy akkor minden szőlőfajhoz külön mustmérő kellene, minthogy a fentebbi anyagok csoportosulását illetőleg, kisebb-nagyobb eltérés mindenik szőlőfajnál van. Miután azonban a gyakorlatban ez kivihetetlen s csak zavart okozna; s miután mégis nagyon érdekünkben áll, a must czukortartalmát lehetőleg pontosan tudni: nem maradt más fenn, mint néhány szőlőfaj pontos megvizsgálása után, a cukor és többi alkrész egymásközi viszonyára nézt közép számot venni fel, s ennek alapján szerkeszteni egy általános mustmérőt. Ezt bírjuk a klosterneuburgiban, melynek beosztása, hosszas és pontos észleletek és vegybontások utmutatása szerint, akként eszközöltetett, hogy pl. 20%-ból 3% a sav- és vonatanyagtartalomra van leszámítva. Ezen eszköz a klosterneuburgi intézetnél régóta jó eredménnyel használtatik, minthogy, pontos vegytani vizsgálatok szerint, a különbség ritkán ment nála 1%-n felül s csak kivételkép 64-ben, midőn a savtartalom magára 2—3%-t tett, mutatott 2%-nál többet. — Elég itt ennyi a mustmérőkről, általánosságban még csak annyit említvén meg, hogy a különböző fajú mustok cu-

kortartalma 10—35% közt változik; jó asztali bort a 18—20%-os ad.

Másik alkrész, mely minket — főleg az idén — oly közelről érdekel, a sav. A savtartalom meghatározása részletesen, világos rajzok kíséretében van ismertetve a Borászati füzetek f. é. IX füzetében; azért ennek is csak lényegéről szólunk. Ennek kipuhatólására a titrálás (csepegtető kísérlet) vezet, mely azon észleleten alapszik, minélfogva a savak a lakmus kék színét pirosra, ellenben az aljak ezt ismét kékre változtatják. A kivétel következő: egy tiszta-fehér vékony kis üveg egy részben kék lakmustincturával, s azon felül musttal (vagy borral) töltetik meg, mire a lakmus kék színe a must saványa által azonnal pirosra festetik. Most előveszünk egy e célra készített s pontosan fokokra osztott üvegcsőt, mely ammonia-oldattal van teli s ebből lassanként annyit csepegtetünk át a kis üvegbe, míg a keverék színe kék lesz, melyet egy darabka kék lakmuspapír mutat meg, t. i. ha ez a bor és tinctura-keverékbe mártatván, legkevésbé sem változtatja színét pirosra, az átsepegtetést félbeszakítjuk, minthogy a sav — műnyelven szólva — közömbösítve vagy semlegesítve van. Erre az üvegcső fokairól egyszerűen leolvassuk, hogy mennyi oldat használtatott fel s ebből kiszámítjuk a mustban levő sav mennyiségét; pl. ha az ammonia oldat az 5-ik fokig apadt, a kérdéses must 10 akójában (50 veder) 5 font sav van, vagyis 1000 font mustban 5 font (műnyelven 5 pro, vagy permille, 5‰) melyből 1 akóra $\frac{1}{2}$ font esik. — Ezen eljárást a fehér boroknál alkalmazzuk; mert a vöröseknel a kívánt szín meglévé, hozzájuk felhígítás végett — hogy a kísérlet pontosabban történjék — vizet töltünk; s ugy csepegtetjük belé az oldatot mindaddig, míg a bor színe szennyes-zöld lesz, mi a savsemlegesítés jele. A többi számítás hasonló az előbbihez. — A must savtartalma is a faj és időjárás szerint változik; a legfinomabb borokban 4—6 promille szokott lenni; 64-ben 25—30-ra felment, — hát még az idén?!

Ha ennyire ismerjük a must leglényegesebb két alkrészét s azok megvizsgálása módját, lássuk most a tudomány utmutatását annak utánpótlására nézve, mit a természet megtagadott. A fentebbiekből következtetve, a baj abban rejlik, hogy vagy kevés mustunkban a cukor, vagy — mi ennek kifolyása — aránylag sok benne a savany. Világos tehát, hogy a javítás vagy a cukor szaporításában vagy a sav apasztásában állhat. És csakugyan ugy van. A szőlő-czukrot, mely a must édességét adja, újabb időben nagy mértékben állítják elő gyárilag, tiszta állapotban. Minden nagy kereskedésben kapható, mázsánként 15—20 frton. Ha megállapítottam, hogy mustomban hány fok a tiszta cukor, s másfelől mennyire akarom emelni azt: a tiszta szőlő-czukorból lehetőleg tiszta (felforralt) vízben annyit olvasztok fel, mi a hiányzó mennyiséget kipótolja, ezt hozzátöltöm — s kész a javítás, minden pancsolás nélkül. De mi is volna itt a misztifikáció; hiszen csak azon alkrész hiányzó részét egészítjük ki a legtermészetesebb rokon-szerrel, melynek a mostoha időjárás folytán csak egy része fejlődhetett ki. Az alábbi két táblázat világosan adja elő hogy akónként hány kupa víz és hány font cukor kell a musthoz, hogy azt a kívánt fokra emeljük.

I. t á b l a

hogy 1 akó must 20% cukor- és 5% savtartalommal birjon, kell tennünk hozzá:

ha a sav	ha a cukor 12%		ha a cukor 13%		ha a cukor 14%		ha a cukor 15%		ha a cukor 16%		ha a cukor 17%		ha a cukor 18%		ha a cukor 19%		ha a cukor 20%	
	vámfont cukrot	kupa vizet	vámfont cukrot	kupa vizet	vámfont cukrot	kupa vizet	vámfont cukrot	kupa vizet	vámfont cukrot	kupa vizet	vámfont cukrot	kupa vizet	vámfont cukrot	kupa vizet	vámfont cukrot	kupa vizet	vámfont cukrot	kupa vizet
12%	40,7	41,6	39,6	42,0	38,4	42,4	37,3	42,8	36,2	43,2	35,1	43,6	33,9	44,0	32,8	44,4	31,7	44,8
11 "	36,2	35,2	35,1	35,6	33,9	36,0	32,8	36,4	31,7	36,8	30,6	37,2	29,3	37,6	28,3	38,0	27,1	38,9
10 "	31,7	28,8	30,5	29,2	29,4	29,6	28,1	30,0	27,2	30,4	26,0	30,8	24,8	31,2	23,7	31,6	22,6	32,0
9 "	27,1	22,4	26,0	22,8	24,9	23,2	23,6	22,6	24,0	21,5	24,4	20,2	24,9	19,2	25,2	18,1	25,6	
8 "	22,6	16,0	21,5	16,4	20,4	16,8	19,1	17,2	18,1	17,6	16,9	18,0	15,8	18,4	14,7	18,8	13,6	19,2
7 "	18,1	9,6	17,0	10,0	15,9	10,4	14,6	10,8	13,6	11,8	12,4	11,6	11,2	12,0	10,2	12,4	9,0	12,8
6 "	13,6	3,2	12,4	3,6	11,3	4,0	10,1	4,4	9,0	4,8	7,9	5,2	6,7	5,6	6,0	4,5	6,4	
5 "	9,0	.	7,9	.	6,8	.	5,5	.	4,5	.	3,4	.	2,2	.	1,1	.	.	.

II. t á b l a

hogy egy akó must 20% cukor- és 6% savtartalommal birjon, kell tennünk hozzá:

ha a sav	ha a cukor 12%		ha a cukor 13%		ha a cukor 14%		ha a cukor 15%		ha a cukor 16%		ha a cukor 17%		ha a cukor 18%		ha a cukor 19%		ha a cukor 20%	
	vámfont cukrot	kupa vizet	vámfont cukrot	kupa vizet	vámfont cukrot	kupa vizet	vámfont cukrot	kupa vizet	vámfont cukrot	kupa vizet	vámfont cukrot	kupa vizet	vámfont cukrot	kupa vizet	vámfont cukrot	kupa vizet	vámfont cukrot	kupa vizet
12%	31,7	28,8	30,5	29,2	29,4	29,6	28,3	30,0	27,1	30,4	26,0	30,8	24,9	31,2	23,8	31,6	22,6	32,0
11 "	28,9	23,1	27,8	23,5	26,6	23,9	25,5	24,4	24,4	24,7	23,2	25,1	22,1	25,5	21,0	25,9	19,9	26,3
10 "	24,1	18,1	23,0	18,5	21,9	18,9	20,7	19,3	19,6	19,7	18,5	20,1	17,3	20,5	16,2	20,9	15,0	21,3
9 "	20,4	12,8	19,2	13,2	18,1	13,6	17,0	14,0	15,9	14,4	14,8	13,6	15,2	12,4	15,6	11,3	16,0	
8 "	16,6	7,5	15,5	7,9	14,3	8,3	13,2	8,7	12,1	9,1	10,9	9,5	9,9	8,7	10,4	7,5	10,7	
7 "	12,8	2,1	11,7	2,5	10,6	2,9	9,4	3,3	8,3	3,7	7,2	4,1	6,0	4,5	4,1	5,2	3,8	5,3
6 "	9,0	.	7,9	.	6,8	.	5,7	.	4,5	.	3,4	.	2,3	.	1,1	.	.	.

Ezen eljárás feltalálója, Dr Gall után gallizálásnak neveztetik s általa nemcsak a cukortartalmat emelhetjük kellő fokra, hanem egyszersmind a felesleges sav is oly mérvben meghigittatik és ártalmatlanná lesz, a mennyit tesz a felhasznált vízmennyiség, t. i. akónként $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{3}$ -ad vagy $\frac{1}{2}$ -öd részben. Azonban éppen ezen körülményben rejlik gyenge oldala az egész eljárásnak és okozza azt, hogy kitűnő boroknál nem igen alkalmazzák, a mennyiben a sav mellett, a később illat- és zamatot adó anyagok is felhigittatván, értékek nagy mértékben csökken; ellenben közönségesebb boroknál — midőn a szükség úgy hozza — külföldön mindannyiszor igénybe vétetik.

Egy másik eljárás, mely által a kiforrt must savtartalmának egy részétől egyszerűbb és olcsóbb módon szabadulhatunk meg: a sav semlegesítésében áll. A borban 1 rész borsav 1 r. kaliummal vegyülve, borsavas-kalit (kali

tartaricum neutrum) alkot, mely a borban feloldva uszkál. Azonban ugyanez a gyógyszerárban is megvan. Most, ha borunk nagyon savanyu, néhány lat borsavas kalit teszünk hozzá, mely a feles sav egy részével vegyülvén, borkövet alkot, mely — mint már nehezebben oldható só — a borból kiválván, a hordó fenekére és oldalaira lerakodik. Ez 1 r. kali és 2 r. borsavból áll. Ily módon tehát felét ártalmatlanná tehetjük a tulságos savnak. Hanem itt viszont tudni kell, hogy mennyi egyszerű borsavas kali kell bizonyos mennyiségű sav megkötéséhez. A tapasztalat azt mutatja, hogy akónként 1 ezredrész sav semlegesítésére 5 lat, kétfőre 10, háromra 15 kell s így tovább. Ez is egészen természetes és ártatlan eljárás s ennél fogva ajánlható, nem úgy, mint a hamuzsir, mész sat alkalmazása, mit elég helytelenül, szintén eczélra szoktak használni. s — t.

T Á R S A L G Ó.

Erdélyi gazdasági egyesület.

Rendkívüli választmányi ülés oct. 13-án 1870.

XVI.

1). A kolozs-monostori m. kir. gazdasági tanintézetnél az 1870/71 első évi intézeti szabad helyre pályázók folyamodványai, a mellékelt bizonyítványokkal együtt átvizsgál-

tatván — kinevezés végett fölterjesztetnek a nmlgu. földm. ipar- és keresked. m. k. miniszteriumhoz.

2). Bemutattatik a kikülföldömegei gazd. egylet által f. évi nov. 1—3 napjain Radnóthon tartandó gazd. kiállítás programja.

Tudásul vétetik s a köztelki terményekből mutatóvány küldetni határoztatik.

3). Olvastatik a kert. szakosztály előterjesztése, mely-

szerint az idej kedvező gyümölcsstermést a gyümölcsészet rendszerek tanulmányozására kívánván felhasználni, Veress Ferencz egyleti tag lakásán egy kiállítás megtartását hozza indítványba, s felkéri a választmányt, hogy a közreműködésre vidéki gyümölcsészeinket is hívja fel; a jelesnek ismert kétes válfajokat, meghatározás végett, egyleti költségen, valamelyik külföldi jeles pomologushoz felküldeni s végre más, idevonatkozó részletes intézkedések végrehajtása iránt rendelkezni sziveskedjék.

A javaslat minden pontjában elfogadtatott s a kiállítás idejének meghatározása, a vidéki pomologusok felszólítása s az előkészületek létesítése a kertészeti szakosztályra bízatik, utasításul kapván, hogy — kitűzött célja szerint — igyekezzék, a tárlatot lehetőleg tanulmányossá tenni s végül terjeszsen elő róla részletes ismertetést.

4) Jegyzőkönyv hitelesítésre — Galgóczi Károly és Kócsi Károly tagok kéretnek fel.

Farkas Albert,
h. titkár.

A szőlőmivelés és gyümölcstenyésztés Küküllőmegyében.

Az „Erdélyi Gazda“ 17-dik számában a 177-dik lapon Nagy Ferencz úr cikkében Küküllőmegyeről következő megjegyzés tétel: „Itt aránylag legtöbb szőlő terem s legjobb bor, s itt van a legalhanyagoltabb szőlőmivelés és a pomologia aránylag a leggyaralóbb állapotban.“

Hogy szőlőmivelésünk átalánvéve gyenge ne lenne, azt nem állítom, de 60 hold körül álló új ültetvényeink példánykép illenek be bárhova is; legközelebről dr. Encz és Málnai urakra mint szakértelkre hivatkozhatom, kik a mult évben tett körutjuk alkalmával ily értelemben nyilatkoztak. Ugy hiszem, legalkalmasabb lesz megvényk igazolására, ha az eddig egybegyűjtött adatok szerint előszámlálom falvánként szőlőültetvényeinket és figyelemreméltóbb gyümölcsöseinket, a tulajdonosok neveivel együtt.

Kezdjük a Kis-Küküllő mellékével Kórod-Szent-Mártontól Szász-Veszszősig terjedő vidék ismertetését:

1) Kórod-Sz.-Mártonban Ujvárosi Lajos urnál találunk egy szép sajátkezüleg oltott s beállított gyümölcsöst 20—24 faj almával; fő fajok: pónyik, hosszuszáru piros-páris, sóvári, török muskotály, csikos gyógyi, török bálint (vagy piros stettini); ezekből a falu gyümölcskedvelőinél a két Andrassinál s másoknál számos fiatal oltványok találhatók. Ujvárosi urnál van egy általa ültetett szőlő, hol a leányka tulnyomó; általában itt terem a legtöbb leányka szőlő s belőle szűrik a legjelesebb bort; a mivelésmód közönséges karikás de meglehetősen kezelve.

2) Héderfáján gr. Bánffy Miklósné jószágán a pónyik, páris, törökmuskotály, szász pap, masánczki, tiroli fejer rozmarin, nyári piros eperalma, nyári nagy fejer édes alma, korai francia, vagy nyári Cálvil alma; cseresznyék közül közönséges folyó cseresznye, inkább gyök szaporitványok. Madaras József urnál csikos nyári vaj alma, egyetlen a maga nemében, mint nyári alma megbecsülhetetlen; van még páris, a tányér almák különböző változványai, ringlo, török vagy datoja szilva, általán 20 faj alma, 6 faj körtve és 4 faj szilvája. A falusi nép közt Bördi Jánosnál 6 faj szilva, 8 faj alma és körtve.

3) Héderfájáról átmenve a Kis-Küküllő északi oldalán van a rendszeresen, hosszas éveken keresztül nagy szorgalommal mivel bonyhai gyümölcsös, melynek különböző több mint 120 fajra menő körtve, alma, szilva, cseresznye és meggy már termésbe indult változványait, néhai gróf Bethlen Farkas külföldről nagy költséggel szerezte be. A bonyhai uradalomban van a hires Leppedi Facset szőlő, melynek ujjá alakítását a néhai gróf kezdette; 158 faj asztali szőlő van itt egy nagy táblában; továbbá pár hold rizling és tramini, és egy tábla oportó és kadárka ültetvény termő állapotban.

4) Bonyháról a váraljai völgyön betérőleg Gogán-Váralján találunk Pásztói Lőrincz urnál 120 faj alma, szilva, körtve, cseresznye és meggy termő ültetvényeket; Gold pepin, páris, török muskotály, sóvári, stettini, masánczki, szász pap alma, batul, muskotály renett, a renettek több nemei; körtvék, elkezdve az apró muskotály körtvén, egy legio nyári körtve, Kálmán körtve, császár, Vilmos, őszi pergament, izenbart, Hardenpont, Colmár, Virgulóz, st. germain és husvétii pergament körtvék. Gál József urnál az irt gyümölcsökből több válfaj.

B. Bonemisza József urnál egészen új industria: 82 válfaj alma, körtve, szilva és cseresznye kiváló szorgalommal mivelve; a Grégoire körtve több nemei, Angoulémi hercegnő, csikos és nem csikos, passatuti, téli esperes, májusi magoncz, Totleben körtvék; almák: batul, török muskotály, renettek 8 neme, s több mások. Itt található az irt birtokosnál 15 hold ujjonnan állított szőlő ültetvény. B. Bornemisza József urnál 1 hold alexandriai muskotály, 1 hold Croquant muskotály, 1 hold Lunel és Frontignán, 1 hold Pinot blanc és Pinot gris, 2 hold Rizling 800 □ öl sauvignon és semillion. Gál Józsefnél 4 hold Rizling 1 hold som és leányka.

Pásztói Lőrincz urnál 1 hold tramini, 1 hold alexandriai, 1 hold Croquante muskotály, 1 hold som szőlő.

B. Bornemisza kertjében a chasselasok különböző nemei, 18 faj asztali szőlő mind rendszeresen Guyot szerént mivelve, Erdélyre alkalmazva; ezenkívül 8 féle földi eper változványa, a ribiszkek több nagyféle válfaja, ugy a köszméték több nemesített nagy fajtái, nemkülönbén háromféle málna; mindezeket a tulajdonos nagy költséggel hozatta, s szenvedélyesen miveli.

5) Váraljáról a leppendi völgybe jöve át: találjuk a hires gyümölcs-fészket, Dányánt, hol a csaknem százados Apaffi Cálvil a maga fényében, mind ős fajára, mind kitünő gyümölcsére nézve pompázik; itt lehet találni a szép piros stettinit, a legkitünőbb páris almát, kitünő sóvárit, a legszebb török muskotályt, a mosolygót, a derék reinette griset, a nyári csikos édes almát, mely nagysága, jósága és korai éréséért a gazdasági almák nevezetességei közé tartozik; itt terem jóféle gesztenye, *) a gyönyörű ropogós és folyó cseresznyék, ugy a spanyol meggy. Hát a legszebb 16 lat nagyságú duranczai finom őszi baraccok? Mindezek tulajdonos Pócsa József urnál nagy mennyiségben kaphatók, ki is régi fát pótlándó: részint az irtakból, részint a legnemesebb renett fajokból teméntelen**) termő új oltványnyal ültette be kertjét, a körtvék is nagy szerepet játszanak, a százados Kálmán körtve, a nyári nyakas, izenbart, apró muskotály és motyó körtvéken kívül az új idő szüleményei a d' argenson, Totleben és sok más jól választott

*) Óhajtanók tudni a mennyiséget?

**) Ilány holdon, hány száz?

s szorgalommal mivelt fajok szépen díszlenek. A népnél is, hol a jó példa nem marad utánzatlanul, az irtakat kezdik szaporítani. Hasonlólag Pócsa Józsefnél van táblánként ültetett 1 hold som, 1 hold leányka szőlő, 5 hold rizling, 1 hold croquant és alexandriai muskotály, mind rendszeresen mivelve, Erdélyre alkalmazott Guyot rendszer szeriat; mindezek három éves ültetvények.

6) Dányából átmenve Csávásra, itt találjuk Gál János úr híres gyümölcsösét, körtve és cseresznye gyűjteményét, kövér és vékony haju szőlős tábláit, ugy az oporto táblát is. Kinisi Pálnál találjuk a legkitünőbb izenbart körtvét, a gazdagon termő d' argensont, az őszi pergamentet, a híres Vilmost; az almák közt az erdélyi főbb fajok mellett a szercsikát. A szőlőszet terén sem marad hátra Kinisi Pál barátunk; minden kiállításunknál a versenydíjakat irigylendőleg szedi el, bizonyítva, hogy az alexandriai muskotály (mely nála szép menyenyiségben van) jól alkalmazva minden borral verekszik és nyer; van külön alexandriai táblája; van új bakator táblája; az alexandriait inkább elegyítésre használja. A méh szorgalmu derék csávási népnél sem marad utánzatlanul a jó példa; lehet itt szép gyümölcsösöket látni a Gál és Kinisi uraktól szerzett gyümölcsfajokból.

7) Csávásról kijöve a Kis-Küküllő éjszakai partján fekszik Dézsfalva, hol Dersi István urnál nagy szorgalommal összeállított gyümölcsöst találunk; itt található a körtvék közül Manna Colmár, a d' argenson innen szaporodott el Küküllőmegyében: a Bolvajli vajkörtve, a cserlevelű pergament, a nyári szajkó körtve. Alma is többféle.

8) Dézsfalvával szemben fekszik Mikefalva, honnan Gál János úr nevezetes szőlőgyűjteménye hirlapilag majd minden évben hirdette és ismertette van, melyet ismételni feleslegesnek látok. Gyümölcsösében láttam többek közt a gránát renett almát, az angol arany parmaint stb. Boér Kálmán urnál egyebek mellett a finom nyári Annanapi körtvét, mely csupa léből áll; a népnél egy néhány Kálmán körtve termő állapotban.

9) Mikefalváról lemenve Gálfalvára Földvári Ferencz úr híres törökhegyi leányka bora minden Erdélyben járt utazót finomságával bámulatra gerjeszt; nem kevésbé finom bortermő füzesi szőlője alatt találjuk a pompás ponylik, páris és jeges tángyér almákat, a finom ropogós cseresnyét, a virgulóz körtvét; Cseh Sándor urnál a finom nyári ananász körtvét; Dobolyi Lajos urnál több alma és körtvefajt, kerti szőlőül a fejer Chasselast és Passatuttit. Fekete Pál.

(Folytatjuk).

Honnan vegyünk gyümölcs-csemetét?

5) Wolf Márton (árjegyzékében Viktor) Erdő-Szt.-Györgyön, a szép Rhédei kert tőszomszédjában, közvetlenül a Küküllő partján több holdnyi, nagy gondnal és választékkal bérendezett gyümölcs-iskolát állított, melyről a Mezőség érdekében oly buzgó kitarással fúradó Hantz Pál úrtól Maros-Ludasról, néhány nyomtatott árjegyzéket és okt. 19-iki kelettel, következő sorokat vettük:

Becses lapjának 18-ik számában nyitott, és az arra következő számban folytatott ezen rovata bennem is — mint a ki, különösen az oly szép jövőre hivatott Mezőséget

mentől gyümölcsözöbbé szeretné tenni — felébresztette az ezen tárgy iránti érdekeltséget; s miután ezt, ez időszerezt másképpen bizonysítani nem vagyok képes egy kis meglepetéssel kívánok az „Erdélyi Gazda“ olvasó közönségének szolgálni. Meglepetéssel mondom, mert hogy éppen innen oly nagy gondnal összeállított facsemeték és egyéb kerti termények kimutatásával lehessen előállani az bizonyára az olvasó közönségre nézve, váratlan meglepetés.

Nem kívánom magam, annyival kevésbé mást, a pávollaival felékiteni, s azért bévallom, hogy ezt a meglepetést, helybeli adótárnok Wolf Márton urnak köszönhetni, kinek ritka szorgalommal és pomologiai ismerettel rendezett gyümölcsészete van Erdő-Szentgyörgyön. Ezen kertjéből előállított gyümölcsei, az utolsó kolozsvári kiállítás alkalmával is éremmel jutalmaztattak meg.

Különben ha ezen kimutatást gondosan átvizsgáljuk: kitetszik belőle, hogy többnyire olyan fajokat tartalmaz, melyek éghajlatunkat tekintve legalkalmasabbak, a tenyésztésre nálunk legjobbak.

Ha az „Erd. Gazda“ tere engedné jó volna a kimutatás tartalmát bár részenként közre adni, minek a közfigyelem felébresztése által kivált mi mezőségiiek, igen nagy hasznát vehetnők; mert míg az adótárnok urat hivatalánál fogva, körünkben tisztelhetjük, előzékenysége biztosít arról, hogy minket a gyümölcstenyésztésben kevésbé jártas egyéneket, kik hozzá fordulnak sokat érő tanácsával szívesen támogatni fog. E gyümölcsészeti kimutatásokból, bátor vagyok egy néhány példányt használat végett beküldeni.

Ha ez által a gazdasátnak bármily csekély szolgáltatott tettem, igen örülni fogok, de még inkább, ha a gyümölcstelen és fátlan mezőségnak e tekintetben figyelmét sikerült a jó forrásra vezetnem. Hantz Pál.

— Wolf urnak előttünk fekvő kimutatása, még 1868. nyomtatva, 30 nyolczadrét lapra terjed, s magyar és német nyelven van szerkesztve. Öszvesen a jegyzékben 195 faj alma (ebből 13 nyári, 19 őszi, 37 őszi utói vagy korán érő téli), 150 faj körtve (ebből 26 nyári, 52 őszi, 26 őszi utói) 22 faj cseresznye és meggy 9 szilva, néhány barack: lágyhéjú dió, mogyoró, egres, veresszőlő és málna nevét olvashatjuk. Mindenik gyümölcsem előtt egy rövid tudományos rendszer áll; az egyes fajoknál pedig megjelölve találjuk az érési időt, a rendszer számát és hogy mely fajok ajánlhatóbbak, égaljunkhoz illőbbek.

Eladási árak egyre-másra darabonként (hány évesek? Szerk.) 35 kr; száza 32 ft, ezere 250 ft. o. é. — Nem oltott csemeték: házi szilva, jóféle meggytőhajtás, kajszi és őszi barack: magról, birs, dió, mogyoró, ribiszke, köszméte és málna darabja 5 kr; oltóág dbja 4 kr; 1—2 éves vaczor és almavadonez 1—2 kr. — Nagyobb csemeték csomagolási díja dbja 2 kr., egyéb cikkeké 1/2 kr. Erdő-Szt.-György posta-állomás; a gyümölcs- és fatenyésztő címe Wolf H. Viktor. — A nálunk levő árjegyzékekből, a dollog iránt érdeklődőknek, szívesen szolgálunk.

6) Mai számunk mellett küldjük szét az erdélyi gazd. egyeslet köztelkének csemete és oltógaly jegyzékét; 169 faj almát (51-ből csak oltóág), 212 faj körtvét (147-ből csak oltóág); gazdag cseresznye gyűjteményt (41 faj) sat. foglal magában. Az árak: átlagosan csemeték dbja

Melléklet az „Erdélyi Gazda, 20-dik, számához.

után 32 kr; néhány ujdonságnál 45 kr; az oltógalyak, a mi a helyesen gazdálkodó közönségre nézve fő fogyasztási cikk kell hogy legyen, lehető legolcsóbb: különbség nélkül dbonként 2 kr. A gazdasági egyesület, miként egyebek mellett az idén rendezett s jövőben is megtartatni határozott állandó gyümölcstárlat bizonyítja: minden lehető elkövet a viszonyainkhoz legillőbb fajok megállapítására, s az alkalmasoknak nem találtakat kérlelhetetlen szigorral fogja jegyzékéből kitörölni.

Állandó gyümölcstárlat Kolozsvárt.

A múlt számunkban említett gyümölcskiállítási terv létesült, s f. hó 20-kán, a kertészeti szakosztály alelnöke Veres Ferencz sétatér utczai 15. sz. lakásán megnyilt. Hetenkint kétszer: csütörtökön d. e. 8—12 és d. u. 3—6 óráig s vasárnap d. e. 8—12-ig a közönség használatára, díjmentesen állandóul tárva áll.

Az a közönségünk által jól ismert régibb fényképészeti műterem, mely egy csinos diszkertről környezve a Kis-Szamos csevegő hullámai fölé épült, szolgál kiállítási helyiségül. Középen 4 soros állvány, a falak mellett kisebb nagyobb asztalok rakva vannak válogatott gyümölcsökkel, kivált almákkal, közte számos hazánkban az idén először termett faj.

E helyre gyűlnek hetenként kétszer, csütörtökön és vasárnap d. u. 4 órakor a kertészeti szakosztály tagjai s több gyümölcskedvelő az egymás után eső fajok egybehasonlítására, izlelésére, bírálatára, melyeknek eredményét lapunk olvasóival rendre közölni fogjuk.

Kissé tul kell halmozunk olvasóinkat szőlő- és gyümölcs ismertető cikkeikkel; de hiszen most ez az időszakos tárgy s közlésök halasztást nem igen tűr érdekvesztés nélkül.

A gazd. egyesület felszólítást intézvé a vidéki gyümölcstermesztőkhez is, már több helyről jelentékeny és igen érdekes küldemény érkezett a tárlat számára.

Jelen alkalommal a kiállítók neveit közöljük időszaki rendben:

Kolozsvárról: Veres Ferencz 211 faj almát; a gazdasági egyesület 46 faj almát, 8 körtvét, 24 szőlőt; Dietrich Sámuel 18 faj almát; Brassai József 16 faj almát, 10 körtvét; Nagy Dániel 15 f. almát, 4 körtvét; Bodor Pál 16 f. almát, 10 körtvét, 1 szőlőt; Hutter Sámuel 9 f. almát, 1 körtvét, 2 szőlőt; Tamási Antal 16 f. almát; dr. Ince Miklós 6 f. almát; Schütz János 9 f. almát.

Vidékiek: Tisza László Csánból 45 faj almát, 28 faj körtvét; ifj. Törpényi Lajos Dézsaknáról 66 f. almát; Oláh Lőrincz Német-Ujfaluból 4 f. almát, 1 körtvét; gr. Haller Ferencz Fejéregyházáról 46 faj almát; Hodor Károly Dobokáról 24 féle almát, 3 szőlőt.

Soraink szolgáljanak figyelmeztetésül vidéki gazdáink számára, hogy a közeledő országos vásár folyama alatt tárlatunkat mentől többen fölkeresni sziveskedjenek.

— ó —

Egy kis mutatvány.

Kerkápolyi pénzügyminiszter úr a képviselőház october 26-iki ülésében az 1871. államköltségvetést terjeszté elő; ez

alkalommal tartott beszédéből idejegyzünk néhány Erdély gazdasági viszonyait közelebről érdeklő és jellemző sort:

„Az erdélyi államjavaknak, melyek legnagyobb részben erdőségekből állanak, s ma már több mint $\frac{1}{2}$ millió holdat tesznek berendezésére, felszerelésére; utak, usztatók készítésére; fűrészek állítására stb. jelentékeny összeg van előirányozva: de ezt a lehető legszükségesebbnek is tartom. Sok mindennek kellett elmulasztatnia, hogy Erdélyben, hol nem az isteni gondviselés, de az emberek által oly faszegénység jött létre, hogy a fa ára mesés, a pesti árakkal is vetekedő magasságot ért el, sőt azt itt-ott meg is haladja: azon több mint 400 ezer hold legnagyobb részben jó karban levő erdők jövedelme átlagban 30—36 ezer frt deficitet tüntet fel. Ezen állapotnak nem szabad tovább így maradnia; nem szabad, hogy többek közt Petroszény legközelebbi szomszédságában levő pár ezer hold kitünő és vágásra tulérett saját erdők mellett az ottani építkezésekre 30—40 kr-ával vásároljuk az épületfa köblábat, azért, mert saját erdőkbe csak hason csúszva lehet bejutni, mert ösvény nincs, a melyen legalább gyalog lehessen járni. Ezen állapot megszüntetése végett részint száraz, részint vízi utakat akarok létesíteni, ahhoz pedig pénz kell. Biztos számítás szerint merem jósolni, hogyha rendes kezelés és gondozás nem hiányzik s előreláthatatlan nagymérvű világesemények zavarólag közbe nem lépnek, az erdélyi vasutak kiépítésével egyidejűleg a 36 ezer frtnyi deficit körülbelől 1 millió 200 ezer frt bevétellel fog változni.

— Továbbá 600 ezer frttal több van előirányozva sótermelésre, mert ugyszólván csak a máramarosi sóbányák azok, melyeknél eddig készletet tartottunk. Tekintve a marosujvári sóbányánál ez évben történt égési szerencsétlenséget, szükségesnek látom, hogy nemcsak annyi só termeljünk, a mennyi az évi szükségletre kell, hanem igyekezzünk a bányáknál tartandó annyi készletet is termelni, hogy az ily bekövetkezhető szerencsétlenségeknél ne jöjjünk zavarba.

— Egy vasuti szárnyvonalat ajánlok a marosujvári sóaknától a magyar keleti vasút vonalához, a mi a Maroson szállítást fogná megszüntetni; az által, hogy a sószállítás nem vizen, hanem vasúton fog történni, oly gazdálkodás eszközöltetik, nem a közkinestár, hanem a sófogyasztó közönség javára, mihez fogható megtakarítást egész pénzügyi kezelésünkben nem ismerék.

A zsilvölgyi kőszénbánya felszerelésére 222,500 frtot vettem fel költségvetésembbe, a vajdahunyadi vas-olvasztáshoz szükséges előkészületekre 200 ezer frtot.

— Egy millió frttal több van előirányozva az eddiginél az utak jó karban tartására; 1 millió 300 ezer frttal több a posták és táviradónak nem annyira könnyebb terjesztésére, mint a létezők belterjesebb felszerelésére, több huzalok létesítésére; 140 ezer frtnyi többlet van előirányzatba véve a katasteri munkálatok nagyobb mérvben való siettetésére.

Örvendünk, hogyha illetékes helyen belátták: mennyire életkérdés Erdélyre nézve egy czélszerű erdő törvény lehető gyors létrejötte. E kérdésre még visszatérünk.

Levelezés.

A Rikán belől, oct. 14. 1870.

Aratás kezdete óta, csaknem folytonos az esőzés; e miatt lassan halad a másodszori szántás. Vetne a nép két szán-

tásban is, de az esőzések miatt nem lehet, és így a földek nagyobb része bevetetlenül marad.

Az aratás siralmas és költséges volt. A kalongyák nagyobb része a költséges gyakori száritgatás daczára nedvesen hordatott össze, sok ki is csirázott. Az anya-szénát is csak nagy bajjal és sok költséggel lehetett összecsinalni, nagyobb része hibás. Sarju az Olt mellett semmi sem volt, a háromszori kiöntés eliszapolta végképpen. Ponkosabb helyeken, ha kaszáltak is valamit, az a sok esőzés miatt elrothadt.

A törökbuza tökéletes érésre nem mehetett, sok benne a zsenés, a kasba nagyon kevés tehető. Szedése — az esőzés daczára — most foly.

A nép aggodalomban van a jövő iránt, nincs se gabnája, se takarmánya elegendő. A jelen év a gazdákra nézve egyelőre nagyon kecsgetető volt, de a vége, a sok esőzés által siralmassá lett; s ez annál aggasztóbb, mivel a földek nagyobb része vetetlen fog maradni.

A folytonos esőzések miatt még a házi állatok is meggyengültek. A juhok meg is hibásodtak; ezért, és a takarmány szükségéért a marha és juh ára nagyot csökkent. Eladó van elég, de kevés a yevője, s mindezek mellett a marhahús fontja 19 — 20 kr.; a juh-husnak fontja 10 — 15 kr., pedig egy pár juh ára 4 frt. A gabona drágulni kezdett; tiszta búza köble kis vékával 7 frt 50 kr., rozsnak köble 4 frt 50 kr., törökbuza tavalyi 5 fr. 50 kr., törökbuza ideit 3 frt 20 kr.

A hideg beállott, magasabb hegyeink több versen voltak már hóval borítva. A szobákat fűtik szeptember óta.

Rikán belől van erdő elég, erdőkimélés semmi. Az erdők kimélését illető felsőbb rendeleteket a helység jegyzői pontosan közölték a néppel, s a nagyobb erdőbirtokosokkal; a rendelet szerint a jelentések az illető tisztséghez meg is tétetnek, de valóságban alapulnak-e azok? Ha az „Erdőszeti Egyesület,” a kormány vagy a szék hatósága a Rikán belől levő erdők mikénti kezelése megtekintésére pár szakértő, meg nem vesztegethető egyént kiküldene, soha nem is gyanított pusztításoknak lehetne nyomára jöni.

Régóta ismeretesek az efféle pusztítások, tudva van, hogy az erdőt nem lehet, mint a buzát évenként vetni és learatni, hanem egy erdő felnövelésére csaknem egy egész emberi élet szükséges; azért az országgyűlés koronként gondoskodott az erdőpusztítást megakadályozó törvényekről; de nem lett eléggé gondoskodva a végrehajtásról és ellenőrzésről; és vajon mit érnek a jó és czélszerű törvények, ha nincs ki pontosan végrehajtsa, ha nincs, ki megtartásukat ellenőrizzze?

Azért, hogy valamelyik helység, vagy magánzó — erdőtulajdonos: nincs feljogosítva arra, hogy könnyelműsége által ily országos kincseket pusztítson el. Sokszor el volt már mondva országgyűlésen- s a megyei gyűléseken, hogy az erdőpusztítások miatt nagy veszély fenyegeti a hazát; s valójában fájdalommal kell ujabban is kimondani, hogy ha az erdőpusztításoknak a kellően ellenőrködő törvényekkel gát nem vettetik, 40 — 50 év múlva a Rikán belől a legnagyobb faszükség fog beállani.

F. J.

U. i. Ép midőn e tudósításom bevégzém, az idő tisztulni kezdett, bár állandó lenne!

(„K. K.”)

Dézsakna, oct. 23. 1860.

Ifj. Törpényi Lajos, nyugalmazott orvos Dézsaknáról az állandó gyümölcstárlat számára 66 faj almát küldvén, ehhez

mellékelt leveléből kiemeljük a következő figyelemre méltó sorokat:

„Az ideit almatermést nálunk 300 vékára lehet becsülni; a városi kertek fáit jól, a szőlős kerteké gyengén termettek. Itt igen sokan természetnek almát, hanem a sok közül a nagyobb rész csak annyiban foglalkozik vele, hogy az elődökről rámaradt fák gyümölcseit megszedi és eladja; a fanemesítéssel és szaporítással kevesen foglalkoznak. Azonban Kőmives Iván, Kőmives László és Törpényi Lajos termőfáik nagyobb részét magok szaporították; Kőmives Ivánnak sajátkezüleg nemesített fájáról jó évben megterem 5—600 véka almája is.

Almáink megnevezésével nagyon rossz lábón állunk; a nevek bizonytalanok, s annyira vak esettől függők, hogy mondhatni minden háznál más-más nevek fordulnak elő.

G.-Váralya, okt. 25. 1870.

Mi itt jól vagyunk!: buzánkat elverte a jég, réteinket eliszapolta a víz, törökbuzáink negyed termés, borunk alig valami, s az is savanyu; a gallisatiót sem érdemli meg; zabunk kevés, árpa-, búkkőnymag rosszul adott, pityókánk magnak sem lesz, ép úgy, mint a kendermag is. Hanem volt csimaszunk borzasztó mennyiségben. Kárt tettek eleget.

P. L.

Maros-Vásárhely, 1870. okt. 26.

Időnk elég rossz van; folytonos esőzés; pedig most folya a szüret, ha annak nevezhetnők.

F. h. 24-ikén estve, sőt még 10 órakor is gyönyörű éjszakai fény volt itt látható, nagy kiterjedésben és fénynyel; 10 órakor sugarai a sark csillagon felül emelkedtek; én még ilyen szépet nem láttam. Kedden estve (25-ikén) is látszott gyengén, a mint a vastag fellegek szélein áttörhetett s az volt a sajtáságos, hogy a déli láthatáron levő fellegek is visszazugározták a vörösés fényt.

B.

N. Enyed oct. 27. 1870.

Erdély néhány vidékén megfordulva, a gazdaság körében tapasztalt észleleteimet röviden leírom az „Erdélyi Gazda” számára.

Az ősz szomorú képe mindenütt lehangoltságot költ a keblekben, s azt a kevés áldást is, mit a természet adott, az idő mostohasága miatt csaknem lehetetlen betakarítani!

Még a gazdag Maros mentén is csak parodiái a szérüs kertek a múlt éveknek: a gabona czikás, a szénát a folytonos esőzés megrontá, s a szüretet sok helyen csak szokásból tartják meg.

A „Hegyalja” merőben elveszté szüreti élénkségét, esős, sáros időben már elszűrték nagyrészt a 10—12 próbás mustot, a főhely Czelnán még csak a napokban szűr. — Pia-czunkon a vetemény még meglehetősen van képviselve, de a roppant drágaság gondot ad a városi gazdaszszonyoknak.

N. Enyed országos vására (Oct. 17-én) a leggyöngébbek közé tartozott; kevés volt az áru, még kevesebb a vevő; a tengerinek vékája 1 ft. 60 krra emelkedett, Tordán 2 ft. 30 krra, Tövisen 1 ft. 50—80, K. Fehérvárt 1 ft. 80 krra, mig Szászvároson és Déván Magyarhonból szállított tengerit lehet venni 1 ft. 10—20 kron.

Élénk mozgalmat nyújt a vasút az üzérvilágnak; a vállalkozások egyik a mászt érik, s van kilátás, hogy ezt a hatlatlan drágaságot a beszállított gabona enyhíteni fogja; mi na-

gyon is óhajtandó, mert a föld népe igen aggasztó helyzetben van mindenütt.

Az őszivetés kezdetleges állapotban van, helységeket borít el a posvány; még jövőre is el van zárva a jó termés útja, s nem lehet csodálkozni, ha a szegény nép babonás hitében az északi fényről éhséget és pusztulást jósol.

Az utak is nagyon rosztak, a fáhordás előre ijeszti a népet, pedig bizony már eltűnjük a kandallót, mert a hegyhátakat hó borítja. Mennyi jót tehetne szent Márton nyara!

Kerekes Samu.

Egyveleg.

* A k-monostori gazd. tanintézet új tanodái éve november 7-ikén d. e. 10 órákor fog megnyitni, melyre a t. cz. közönséget az igazgatóság szívesen meghívja és elvárja.

* b. Wesselényi Farkas, Erdély egyik derék gazdája okt. 15-én Kolozsvárt, hosszas szenvedés után, elhunyt. Tetemeit fő birtokára, Hadadba szállították. Béke poraira!

* Azon pompás északi fényről, mely október 24 és 25. éjjelén Európa legnagyobb részében látszott, s az éjszakai tájakon ideiglenesen a távirdai közlekedést is gátolta, mi is ide jegyezzük saját adatainkat: Okt. 24-én este 7 órától éjjelig vizsgáltuk e tüneményt s valószínűleg éjjel után is, egész viradtig látható volt; a láthatár éjszakai felét sűrű fellegek boríták, melyek helyenként ritkuló foltjain át-át tört a haragos-vörös fény: mintha izzó érc sugarai tükröződtek volna vissza. Okt. 25-kén este már szürkületkor látszani kezdett s a láthatár is általában tisztább volt; voltak oly perczek, midőn a sugarak az égboltnak kevés híján felét foglalták el: fölcaptak a tetőpontban levő hattyúig; nyugot felé az ökörpásztor (Bootes) lábától törtek elő, kelet felé pedig a téjút mellett eredve, a bikáig értek. Legszebben volt kifejlődve esti 8 órákor, mikor is a fénykorona az épen alsó delelésben álló nagy medvén át (hol legerősebb volt) 30° magasságig emelkedve, gyönyörű fénynyalábait a tetőpontig árasztotta. Érdekes jelenség volt, hogy nyugotról az ökörpásztoron és keletről a kettősön — bikán elterülő fény a láthatár szélén vala legerősebb s e két ponttól a tetőpont felé összesiető sugarak áromlottak. — E sorok írója az északi fény gyengébb sugarait 22-kén este is 11 óráig szemlélte s még ekkor sem volt egészen megszünve.

* A Magyar keleti vasút üzleti főnöke, úgy látzik, a lapunk közelebbi számában tett megjegyzés folytán következő fölhívást teszi közzé: A Kolozsvárra érkező küldemények az érdeklettek által igen későn vétetnek át a raktárból, hol jelenleg is már öt hét óta heverő tárgyak vannak, melyek miatt a helyiség túltelve lévén, a csomagok átvételében fennakadástól lehet tartani. Minek folytán felhiva érezzük magunkat a kereskedelmi világot — saját érdekében — a tárgyaknak a raktárból gyorsabb elszállítására felkérni; annyi is inkább, mivel ellenesetben kényszerülve leszünk a raktárilletékmentes idő megrövidítésével a raktár illetéket is felebbemelni. Kolozsvárt, 1870 oct. 18.

Az üzleti főnök.

* Vasuti előmunkálatokra nyertek engedélyt b. Wattmann és társai M.-Vásárhelytől Szász-Régenen, Gyergyó-Sz.-Miklóson, és Csikszeredán át Brassóig, szárnyvonallal Rógentől Beszterczéig.

* Az agio-pótlék november havára, az arra jogosított vasútnál 20% leend.

* B-Hunyadon, okt. 15. estve egy siket-néma arduhányai vasuti munkást a vonat elűtött, s meg is ölte. A gépész nem hibáztatható, annyi is inkább, mivel számtalanszor fűtött, de a szerencsétlen mégse tért ki.

* Az ujvári sóbánya részére 1871-ben szükséges 10 ezer mázsa kőszenet Fejérvárról Ujvárig elvállalni akaró szállítók részére árlejtés leend Ujvárt november 3-ikán d. e. 9 órákor.

* A marhavésznek újabb időben Hunyadmegyében észrevett nagyobb terjedése miatt, a vészragály tovább harapodzásának megátolhatása végett, a kir. biztos a vészkörbe eső marhavásárok megtartása iránti tilalmat Szászvárosra is kiterjeszti.

* Mozgó levélszekrények. Hir szerint a szekér-postakocsik hátsó részén ezután szekrények lesznek alkalmazva, melybe a leveleket utközben is be lehessen dobni.

* Földhitelintézet Erdélyben. A kormány, megerősítette a Nagy-Szebenben alapítandó földhitelintézet alapszabályait. Az intézet alapítókéje legalább 100,000 ft 100 ftos részvényekben, melynek 30%-a fizetendő be. Az intézet célja: megkönnyíteni a királyföldi birtokosoknak a kölcsönszerzést ingatlanaikra. A kölcsönök záloglevelekben adatnak, melyek elárusításáról, leszámolásáról stb. maga az intézet gondoskodik. A felvett kölcsönök évi járulékok által fizettetnek vissza.

* A nagybárodí új kőszénteleg kiaknázását egy részvénytársaság nem sokára megkezdeni szándékozik; minősége, szakértők szerint, kitűnő.

* Debreczenben, a kertészeti egyesület által october 8—10. rendezett kiállításról a részletes jelentés még nincs közzé téve. A gyümölcsészeti osztály első díját 10 aranyat bátor-keszi lelkész Kovács József nyerte 216-nál több fajból összeállított legnagyobb alma- és körtvegyűjteményeért; szőlőgyűjteményét is 4 arannyal tüntették ki. A maggyűjtemények közt legkitűnőbb volt a debreczeni országos tanintézeté, de pénzjutalmat csak egyesek nyerhetvén, a kitűzött 6 aranyat Kassáról Gleviczki Sándor magkereskedő gyűjteménye kapta. A legkitűnőbb bogyűjtemény Dalmi Károlyé 6 aranyat, Tamási Károly legjobb kerti boráért 2 arany dollárt, és Telegdi Lajos legjelesb hegyi bora 1 arany jutalmat nyert. Az országos pomologiai muzeum igazgatója Girókuti a kiállított gyümölcsfajok nagyobb részéből példányokat vitt magával Pestre tanulmányozás végett, hol azokat az orsz. magyar Gazdasszonyok october végén és november elején tartott kiállításán, a pom. muzeum múgyümölcs alakjait a természetesekkel együvé csoportosítva, mutatta be.

* A Dunán, Rustsuk mellett, nagy hid fog épülni, melynek alapja lerakásához már hozzá is kezdtek. E hid fogja összekötni a romániai vasuthálózatot a rustsuk-várnaí vonallal, s ha szerencsésen elkészül, úgy nagyszerűsége, mint rendkívüli fontossága által magára fogja vonni a figyelmet, A hid nagyságáról fogalmat nyújthatunk, ha azt mondjuk, hogy a pesti lánchid, a legnagyobbak egyike, kicsinynyé törpül a rustsuk-i mellett; a Duna itt a legcsekélyebb vízállás mellett is 3/4 msl széles és ágya oly mély, hogy bármily nagy hajó is járhat benne, s így a hid iveit is ehhez képest kell építeni. Ha meggondoljuk, hogy az egész alsó Dunán ez lesz az állan-

dó hid s téiben, midőn a Duna befagy, vagy zajlik, akadálytalanul s átrakodás nélkül történik majd a szállítás nyugatról a Fekete-tengerig, a Sulina torkolat érintése nélkül: elképzelhetjük, mily roppant forgalom fog itt kifejlődni. A rustsuki vasutvonal nagy jelentőséget fog nyerni e hid által.

* Az ostromlott Párisból írják: A drágaság nőttön nő. Húst igen nehéz kapni; 3—4 óráig várakoznak a nők a mézsárszékek előtt s 1 főre csak 100 gammot (6 lat) kapnak drága pénzért, mert a mézsárosok, dacára minden parancsuknak, nem tartják magukat az árszabályhoz, mely 1-ső osztályu húsrá 2 frank 10 centime; 2-od osztályura 1 fk. 70 c.; harmadikra: 1 frank; tegnap 1 csirkét 14 frankon vétették; (1 frank agioval mintegy 50 uj kr.)

Több száz mázsá rÉpa lesz kiadható a napokban a gazdasági egyesület köztelkéről; értekezhetni felőle az egyesületi irodában (Főter 7. sz. b. Szentkereszty-féle ház első emeletében hátul, hová az iroda Szt. Mihály napkor tétetett át.)

Időjárás.

Október hó második felében borult, esős, hűvös és keletlen idő járt, a hőmérő reggelenként 5, délben 8 vagy 9, estve 6 R. fokot jelzett. 16-án dél-keleti széllel esős idő. 17-én reggel és estve borult, délben borongó. 18-án reggel köd képződött, mely lassan eltűnő az időjárás esőre változott. 19-én borult, a szél dél-nyugatra majd éjszak-nyugatra fordulván, 20-án déltájt derülni kezdett, estvére kelve, a láthatár egészen tisztán kiderült, mire a légmérséklet annyira megihült, hogy a hőmérő 21-én reggel a fagypontra felül csak $\frac{7}{10}$ R. fokot mutatott, mely nap borongós lévén, közleplégmérséklete: 5.8 R. fokot tett. A szél újra délre és dél-keletre fordulván, 22-én és 23-án esőt hozott. 24-én reggel borult, délután és estve borongó, estvére 7—10 óráig éjszak-keletre terjedő nagyszerű éjszakai fény vala látható. 25-én reggel borult, déltájt borongó, estve 7— $\frac{1}{9}$ óráig a tegnapi égitünemény még pompásabban ismétlődött, a fényzárponon keresztül egyes helyeken némely álló csillagok kivehetők valának. 26-án reggel és estve borongó, délben borult. 27-én reggel délkeleti széllel esős idő, déltájt sűrűen esett, délután borult. 28-án borongó. 29-én reggel derült $\frac{6}{10}$ R. foknyi meleggel, délben és estve borult. 30-án reggel borult, délután borongó, estvére tisztán kiderült, mire 31-én reggelre a higany a hőmérőben a fagypontra szállott, borongó idővel és éjszak-nyugati széllel.

A légszűlőmérő állása 0 fok hőmérsékletre szállitva 15—20-ig emelkedett: 323.34—324.51 pár. von. 20—25-ig csökkent: 324.51—318.02 p. von. 26-án két vonallal emelkedett, 27-én újra csökkenteni kezdett.

Az egész hó lefolytában derült nap volt: 1, borongó: 14, borult: 16. Az összes csapadék 20. pár. von. magasságot ért. A túralgó szél e hó második felében a délkeleti volt.

Piaczi árak.

Hetivásár Kolozsvártt, okt. 20 és 27. 1870. Tisztabuza (nagy vékával) 2 ft 60—70 kr; kétszeres 2 ft 30—45 kr; rózs 2 ft—2 ft 20 kr; árpa 1 ft 5—10 kr; zab 1 ft; új törökbuza 1 ft 60—70 kr; pityóka, sok 85—90 kr; gyümölcsből alma bőven 1 ft—1 ft 20 kr; szilva 2 ft—2 ft 20 kr; 1 rüdeg lud 90 kr—1 ft; hizott 1 ft 40—50 kr; 1 pújka 1 ft 50 kr; 1 pár csürke 60—70 kr; 1 récze 50 kr;

káposzta olcsó sok és nagyon szép, 100 fő 4—6 ft; épületfa sok volt; zsindeynek 1000-re 4 ft—4 ft 60 kr; 1 pár deszka 80 kr—1 ft; 3 $\frac{1}{2}$ —4"-s gerenda, 4—5° hosszú, 1 ft 70—70 kr; tűzifa hosszú öle 24 fr. A vásár mindkét izben népes.

M. Vásárhely oct. 20-án következő piaci árak voltak: egy (kis véka) véka tiszta buza 2 ft. 30 2 ft. 40 kr, tavasz 2 ft. 10 2 ft. 20 kr. 6-törökbuza 1 ft. 80 kr. új száraz 1 ft. 20 1 ft. 30 kr. nyers 90—95 kr. elegy buza 1 ft. 60 1 ft. 80 kr. rozs 1 ft. 30 kr. zab 80—85 kr. pityóka 80—85 kr. 100 fő szép káposzta 6—7 ft. egy koszoru veres hagyma 12—15 kr. egy zsák kovács szén 80—90 kr. egy szekér kemény fa 8 ft. 50 9 ft. egy $\square$ öl 36 ft. piacról szekerevel véve 40—42 ft. a szesz fokja a D scálán 12 kr, egy font marhahus 20 kr. borbécsbus 14 kr. disznóbus 22 kr. 1 kupa tehéntej 10—12 kr. bivaltej 24 kr. egy pár csirke 60 kr. egy verő malacz 70—80 kr. egy kupa ó-bor 80 kr. tavai 52—56 kr. P. . . y. M. . . y.

A déési hetivásáron, oct. 25-én következő árak voltak nagyvékával számítva: Tiszta őszbuza 2 ft. 40 kr. Elegyes 2 ft. Tavaszbuza 2 ft. Rozs 1 ft. 50 kr. Alakor 80 kr. Zab 70 kr. Pityóka 80 kr. Fuszujka 1 ft. 50 kr. Törökbuza új 1 ft. 60 kr. Ugyanaz ó 1 ft 80 kr. Ugyanaz csős 55 kr. Szőlő egy véka 2 ft. Dió, szép 1 ft. 60 kr. 1 véka közöns. alma 35 kr. 1 v. ugyanaz, válogatott 1 ft. 100 fő káposzta, szép 4 ft. 50 kr. 1 véka murok, szép 60 kr. 1 véka gesztenye 2 ft 80 kr. Szesznek foka 13 kr. 1 veder közönséges asztali bor 2 ft. Árpástói ó asztali bor 4 ft. 1 kupa szürtvaj 90 kr. 1 $\mathcal{L}$ irosvaj 35 kr 6 tojás 10 kr. 1 párcsirke 50 kr. 1 koszoru hagyma szép 18 kr. Hájzsir kupája 1 ft. 1 $\square$ öl tűzifa 15—15 ft. Marhahusnak fontja 16 kr. Juhbus 12 kr. Disznó, mejesztett 22 kr. 1 kövér lud 2 ft. 1 véka magyaró 1 ft. 20 kr. („M. P“).

Piaczi árak Csik-Gyergyóban, october 18-ról 1870. Tisztabuza 1 ft. 70 krtól 2 ftig. — Tengeri 1 ft. 60 kr. Rozs 1 ft. 30—40 kr. Zab 80 kr. Marhahusnak fontja 18 kr.

B.-Szolnokmegye m.-lápósi járás 1870. III. évnegyed. Tiszta buza (kis vékával) 1 frt 76 kr., elegyes 1 frt 20 kr., rozs 62 kr., zab 48 kr., törökbuza 1 ft 12 kr., 1 ló 62 fr., ökörnek dbja 98 fr., tehének 54 fr., bival 96 fr., juh 4 fr., sertés 10 fr. Az aug. és sept. havi folytonos esőzés miatt gabonánk mindezeideig meg nem érhettek. Feltakarított szénakészletünk a mezőn róhad; a sok eső miatt azt sem takarítottuk be.

B.-Szolnokmegye, kacszkői járás 1870. III. évnegyed: tiszta buza (kis véka) 2 frt 20 kr, elegyes 1 frt 50 kr, rozs 1 frt 20 kr, árpa 1 frt 10—20 kr, zab 65 kr, törökbuza 1 frt 50 kr, paszuly 1 frt 40 kr, 1 ló 60 frt, ökör 160 frt, tehén 70 frt, 1 juh 6 frt, disznó 6 frt, kézi napszám 60 kr, igás 1 frt 20 kr. A termények állása közepes, időjárás esős. Pétsy Imre sz. bíró.

TARTALOM: Egy szőlőstelep a Keresztesmezőn. — A dicső-szt.-mártoni gazd. iskola I. — Mustjavitás. — Társalgó: Rendkiválaszt. ülés okt. 13-án. — Szőlő- és gyümölcsenyésztés Küllömegyében I. — Honnan vegyünk csemetét? (5. 6.) — Gyümölcs-tárlat Kolozsvárt. — Egy kis mutatóvány. — Levelezés. — Egyveleg. — Időjárás. — Piaczi árak. —

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.